

ІСТОРИОГРАФІЯ

УДК УДК 930

Степан КОБУТА

ПРОФЕСІЙНА І ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТІВ СТАНІСЛАВІВЩИНИ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ ст.): ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Розглянуто стан і ключові напрями вивчення питання розвитку української адвокатури на західноукраїнських землях у кінці ХІХ – першій половині ХХ ст. Проаналізовано наявну історіографічну базу, окреслено основні здобутки сучасних вітчизняних науковців з даної проблематики. Зосереджено увагу на виданнях і публікаціях, у котрих відображено професійну і громадську діяльність українських адвокатів на території Станіславівщини (сучасної Івано-Франківської області), а також відомих українських правників – уродженців краю, які жили і працювали поза межами малої батьківщини.

Ключові слова: адвокат, громадсько-політична діяльність, національно-політичний рух, правник, Східна Галичина, Станіславівщина.

В останні роки значно зріс науковий інтерес дослідників до проблеми становлення і розвитку вітчизняної адвокатури. Це обумовлено увагою як до окремих яскравих представників цієї професії, що залишили помітний слід в українській політичній історії ХХ століття, так і до самого інституту адвокатури загалом. Історики, юристи, політологи, філологи вивчають життя, діяльність, політико-правові погляди та ідеї відомих особистостей, чия діяльність на рубежі кінця ХІХ – початку ХХ століття вийшла далеко за рамки правничої справи, сприяла поштовху освітньо-культурних, економічних і суспільно-політичних процесів, особливо на західноукраїнських землях. В історичному наративі багатьох сучасних науковців утвердився своєрідний оціночний шаблон про “адвокатську добу” (“золоту добу” адвокатури), що об’єктивно відображає ті серйозні суспільно-політичні і національно-культурні зрушення в історії українського суспільства, рушієм якого стали представники цієї юридичної професії. Тож великий пласт історичних праць з даної проблематики містить не тільки значний фактологічний та емпіричний матеріал, але й дає історіософське бачення ролі і місця українських адвокатів у процесах національного розвитку.

Слід зауважити, що переважаюча увага дослідників приділена найвідомішим українським правникам, більшість з яких жила й працювала у політичному й культурному центрі Східної Галичини – місті Львові. Натомість, діяльність українських адвокатів на периферії ще знайшла свого вагомого відображення у науковій літературі. Тож мета даної статті – з’ясувати стан наукової розробки проблеми розвитку українського адвокатського середовища кінця ХІХ – початку ХХ століття на території Станіславівщини. Під цим поняттям розуміємо межі сучасної Івано-Франківської області (Івано-Франківщини), котра була частиною Східної Галичини в рамках Австро-Угорської імперії, після її розпаду складовою Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), базовою територією Станіславівського воєводства у складі Другої Речі Посполитої та Станіславської області в УРСР.

Історія розвитку української адвокатури на західноукраїнських землях в означений період має достатньо значний історіографічний здобуток, пов’язаний із поєднанням досвіду попередніх наукових напрацювань та поглибленням досліджень даного питання сучасними вітчизняними дослідниками. У 20-х – 30-х роках ХХ століття вивчення історії української адвокатури у Східній Галичині ініціювали самі правники, узагальнюючи власний досвід професійної і громадсько-політичної діяльності. Першими історіографами, які визначили тенденції адвокатської діяльності українських правників, можна вважати відомих адвокатів, членів Союзу українських адвокатів (САУ) С.Барана, Л.Ганкевича, М.Глушкевича, С.Дністрянського, Р.Домбчевського, К.Левицького, О.Надрагу¹, у працях яких були відображені різноманітні аспекти

роботи представників вітчизняної адвокатури. У 1934 році до десятиліття діяльності САУ був опублікований “Ювілейний альманах САУ”², зміст і матеріали якого відображали історію становлення української адвокатури в Австро-Угорській імперії та актуальні проблеми розвитку адвокатської справи у Другій Речі Посполитій. Названі автори по суті заклали методологічну основу вивчення ролі українського адвокатського середовища в національному русі на західно-українських землях. У своїх працях вони акцентували увагу на правовому контексті участі українських адвокатів в судових процесах, аналізували окремі напрямки розвитку юридичної науки та вітчизняної політико-правової думки, звертали увагу на громадсько-політичну і культурну діяльність адвокатів, їх місце у функціонуванні економічних і кооперативних товариств.

У працях одного з найвідоміших західноукраїнських адвокатів К.Левицького³ була окреслена роль частини правників, котрі брали активну участь у політичній, парламентській і громадсько-культурній діяльності українського політикуму в Австро-Угорщині, за часів творення ЗУНР, під час боротьби за національно-політичні права українців у Польській державі. Висловлені автором характеристики на адресу частини адвокатів вказували на їх високі професійні і моральні якості, на те, що ці особи по праву належали до достатньо пасіонарної верстви української політичної еліти.

Постатям українських адвокатів приділяли увагу й автори праць про події, пов’язані з утворенням та існуванням Західно-Української Народної Республіки. Адже значна частина провідних діячів уряду ЗУНР, членів Української Національної Ради, керівників повітових комісаріатів, командирів і старшин Української галицької армії мали правничу освіту, фах адвоката, або ж пізніше займалися правничою діяльністю. Тож в опублікованих працях С.Волинця, М.Гуцуляка, О.Кузьми, М.Лозинського, М.Чубатого, С.Ярославина⁴ увага зверталася не тільки на загальні історичні події, але й на місце і роль таких діячів як К.Левицький, Є.Петрушевич, С.Голубович, Л.Бачинський, О.Бурачинський, С.Витвицький, Д.Вітовський, І.Макух та ін. в процесах революційного державотворення.

Певні спроби продовжити вивчення історії адвокатури на західноукраїнських землях здійснили ряд українських адвокатів, об’єднаних в рамках Товариства українських правників США. З цією метою ними було підготовлено три номери друкованого органу Товариства “Правничий Вісник”, що вийшли друком у 1955, 1963 і 1970 роках. Ряд вміщених у цих збірках публікацій присвячувалися питанням розвитку української адвокатури у першій половині ХХ століття⁵. І хоч авторські матеріали містили в собі значний елемент спогадів, та все ж окремі аспекти специфіки діяльності українських захисників в умовах австрійської та польської юридичних систем знайшли своє відображення у цих статтях. Схожою за форматом була і книга “Історичні постаті Галичини ХІХ–ХХ ст.”, видана американським осередком НТШ ім. Т.Шевченка у Філадельфії. У підрозділі “Будівничі новітньої української державності в Галичині”, підготовленому о. І.Сохоцьким⁶, були подані історичні портрети відомих західноукраїнських правників – політиків та безпосередніх учасників державотворчих процесів ЗУНР Є.Олесницького, К.Левицького, Є.Петрушевича, Л.Бачинського, І.Макуха, Д.Вітовського.

У радянський період вивчення історії розвитку адвокатури на західноукраїнських землях практично припинилося. Більшість представників адвокатської професії потрапили в розряд буржуазних націоналістів, ворогів соціалістичного ладу, тож про них офіційні історики відгукувалися із відповідними негативними оцінками, або ж взагалі замовчували. При цьому під заборону попадали навіть імена тих діячів, як наприклад уродженці Станіславівщини, правники за фахом М.Козоріз і М.Лозинський, котрі сповідували ліві чи навіть комуністичні ідеї, переїхали до СРСР і там уже стали жертвами комуністичного терору у 1930-х роках.

Тільки після здобуття Україною незалежності виникли сприятливі умови для дослідження історії вітчизняної адвокатури, оскільки зникли не тільки ідеологічні чи політичні перепони для висвітлення питань розвитку українського суспільства у позарадянському просторі, але й було знято юридичні перепони доступу до архівних джерел, значна частина з яких у комуністичні часи була практично недоступною для науковців. У першу чергу увага дослідників була прикута до відомих (знакових) постатей адвокатського середовища, пов’язаних із їхньою політичною чи державотворчою діяльністю в австрійській, польській періоди, під час революційних подій 1917–1921 рр.

Уже в 1990-х роках з'явилися наукові розвідки та інформаційні статті у довідкових та енциклопедичних виданнях львівського науковця Т.Андрусяка⁷, присвячені чільним представникам української галицької адвокатури, їхнім політико-правовим поглядам, внеску у розвиток юридичної науки та практичної справи на західноукраїнських землях. Автор успішно продовжує вивчення означеної наукової проблеми, свідченням чого є численні публікації у сучасній науковій і популярній літературі. Окремі аспекти розвитку органів юстиції – судів, адвокатури, нотаріату, характеристика діяльності чільних галицьких правників подані у працях В.Кульчицького⁸, Кобилецького⁹. Активно популяризував тематику історії адвокатури в Галичині, діяльності відомих українських адвокатів, їх професійної організації – Союзу українських адвокатів прикарпатський дослідник, професійний адвокат М.Петрів¹⁰. Квінтесенцією дослідницької роботи автора стало узагальнене видання¹¹, у якому подано життєпис 27 відомих українських адвокатів, аналіз їх світоглядних орієнтирів і політико-правових поглядів, бібліографії кожного із згадуваних діячів, матеріали про вшанування їхньої пам'яті. Книга містить історичні нариси про найвідоміших станиславівських адвокатів чи вихідців із Станиславівщини: Л.Бачинського, С.Витвицького, В.Горбового, К.Левицького, І.Макуха, Т.Окуневського, І.Семанюка, К.Трильовського, А.Чайковського. У книзі подані також світлини адвокатів, фото надгробків могил, пам'ятників, меморіальних знаків на честь вшанування їх пам'яті.

Помітне місце в дослідженні історії західноукраїнської адвокатури посідає львівський дослідник І.Гловацький, роботи якого містять величезний інформаційний та аналітичний обсяг матеріалів про життя, діяльність, правові погляди, практичну роботу українських адвокатів XIX–XX століття¹². У його працях комплексно розглядається діяльність українських адвокатів Східної Галичини як захисників у політичних судових процесах в міжвоєнний період (1918–1939 рр.). Автор з'ясував правовий статус українських земель Східної Галичини у міжвоєнний період, простежив зміну правового становища політичних в'язнів, особливості досудового слідства і судового розгляду кримінальних справ про обвинувачення у вчиненні політичних злочинів, процесуальне становище захисників за законодавством Польщі. Він аналізував особливості участі українських адвокатів на різних стадіях кримінального процесу, досліджував характерні особливості ораторської майстерності та структури захисних промов українських адвокатів у політичних судових процесах. Його увага приділялася процесу формування норм етики в діяльності польських адвокатів та виникнення особливих національних норм етичної поведінки українських адвокатів, розвитку інституту свободи слова та адвокатського імунітету за законодавством Польщі у міжвоєнний період.

Досліджуючи професійну діяльність представників адвокатського корпусу І.Гловацький та В.Гловацький опрацювали великий комплекс архівних джерел, зміст яких дав змогу підготувати цінне інформаційне видання¹³, у якому сформовано іменний список у 786 прізвищ, визначено територіальну локацію їх діяльності, укладено біографічні дані про 310 адвокатів, віднайдено і опубліковано 104 світлини українських правників. Роботи І.Гловацького мають значне теоретичне і прикладне значення для розуміння сутності розвитку вітчизняної адвокатури на території Східної Галичини на рубежі XIX–XX століть. Квінтесенцією клопіткої роботи автора стало монографічне видання “Адвокатура Галичини: історія, розвиток, правовий статус (1772–1939)”, у якому подано історію розвитку української адвокатури на західноукраїнських землях упродовж двох з половиною століть¹⁵.

Інститут адвокатури в Галичині на рубежі XIX–XX століть став об'єктом наукового історико-правового дослідження і А.Бойчука¹⁵. У своїй монографії він розкрив організаційно-правові основи становлення інституту адвокатури в Галичині у складі Австрії та Австро-Угорщини, її місце та роль у державно-політичній системі, виявив специфічні для галицьких територій особливості функціонування адвокатури. Автор проаналізував організаційну структуру, компетенцію та правові засади українських правничих товариств регіону, дав характеристику діяльності професійних об'єднань галицьких правників та їх значення у формуванні національно-державницької ідеї.

Основні тенденції становлення української адвокатури знайшли своє відображення і в узагальнених нарисах відповідних фахових навчальних видань¹⁶.

Окремі аспекти професійної діяльності українських правників і, зокрема, адвокатів досліджували у своїх працях І.Василик та Н.Мисак. У статтях І.Василик¹⁷ подана характеристика

основних рис “адвокатської доби”, умови формування адвокатської еліти в кінці XIX ст., показано участь адвокатів у суспільно-політичному житті галицького суспільства на початку XX ст., у національно-визвольних змаганнях та розбудові ЗУНР. Автор також досліджувала процеси становлення української адвокатури у Польській державі. Статті Н.Мисак¹⁸ присвячені особливостям професійної діяльності галицьких адвокатів і нотарів наприкінці XIX – на початку XX ст. У них прослідковано умови і спонукальні чинники здобуття українцями правничого фаху, взаємозв’язок між професією та національною приналежністю юристів, показано панораму та основні форми співпраці українських правників із різних адміністративно-територіальних одиниць, їхні взаємозв’язки з адвокатами інших національностей.

З ініціативи Національної асоціації адвокатів України в останні роки активізувалися дослідження історії вітчизняної літератури, частина з яких присвячена розвитку адвокатської справи на західноукраїнських землях в означений період. Проводилися круглі столи за участю науковців, практикуючих адвокатів, на яких обговорювалися питання історії становлення вітчизняної адвокатури та перспектив її розвитку в сучасних умовах. Започатковано також наукову серію “Нариси з історії адвокатури України”, в рамках якої підготовлені та вийшли друком два випуски¹⁹. В цих виданнях опубліковані праці не тільки відомих науковців, але й молодих дослідників з даної проблематики. Стосовно означеної теми викликають зацікавлення статті, присвячені проблемам розвитку адвокатури на західноукраїнських землях Т.Андруска²⁰, О.Аркуші²¹, О.Ганусин²², О.Лазурко²³, В.Мельник²⁴, М.Никифорака²⁵, В.Салука²⁶, І.Семнюка²⁷, В.Скальського²⁸ та ін.

Вивчення діяльності українських адвокатів, особливо участі в суспільно-політичному, соціально-економічному і національно-культурному житті західноукраїнських земель, тісно пов’язане із необхідністю використання напрацьованих вітчизняних науковців, які фахово досліджували дані аспекти галицької історії. Ці праці умовно можна розбити на тематичні групи, пов’язані із роллю та місцем представників адвокатського корпусу у загальнополітичних процесах, в парламентському житті Австро-Угорщини і Польщі, розвитку національного-культурного руху, їх участі в економічних товариствах та спілках, в діяльності національних культурних, освітніх, спортивних товариств. Окремий блок складають праці про військову і державотворчу діяльність українських адвокатів під час Першої світової війни, творення ЗУНР та боротьби за її відновлення у 1918–1923 рр.

Серед праць, присвячених розкриттю основних напрямків діяльності українського представництва у віденському парламенті і Галицькому крайовому сеймі, діяльності українських депутатів, особливо адвокатів, у роботі цих державних органів, їх участі у переговорах з польськими і австрійськими політиками щодо сеймової виборчої реформи в Галичині та актуальних проблем суспільного життя на початку XX століття варто виділити роботи О.Аркуші²⁹, Ю.Плекана³⁰ і Чорновола³¹.

Основні тенденції партійно-політичного життя Східної Галичини в австро-угорській імперії, роль та місце тогочасних партійних керівників й політично активних діячів (значна частина яких були правниками) відображені у працях О.Жерноклеєва³², М.Кугутяка³³. Розвиток національної ідеї, вітчизняних суспільно-політичних рухів ґрунтовно досліджували у своїх працях Л.Зашкільняк³⁴, О.Реєнт³⁵, О.Сухий³⁶, Б.Трофим’як³⁷.

Участь українських адвокатів у сокільському та стрілецькому рухах напередодні і у роки Першої світової війни, активна діяльність в рамках українських політичних організацій: Головної української ради, Союзу визволення України, Загальної української ради та ін. описані у працях М.Гуйванюка³⁸, М.Лазаровича³⁹, І.Патера⁴⁰.

Для з’ясування участі українських адвокатів у державотворчих процесах у період ЗУНР і української революції вагоме місце мають праці відомих дослідників О.Карпенка⁴¹, М.Литвина⁴², С.Макарчука⁴³, О.Павлишина⁴⁴, Б.Тищика⁴⁵. При вивченні діяльності адвокатів у період ЗУНР використовувалися колективні монографії з історії ЗУНР⁴⁶, тематичні збірники статей і матеріалів наукових конференцій⁴⁷, у яких міститься інформація й матеріали про багатьох галицьких адвокатів.

Окреме місце займають праці провідних фахівців з політичної та національно-культурної історії Галичини міжвоєнного періоду, у яких відображено і конкретну діяльність плеяди українських правників на професійному, партійно-політичному та культурно-просвітньому рівнях. В контексті окресленої проблематики відзначимо праці О.Зайцева, М.Мищук, І.Райківського, І.Соляра, Б.Савчука⁴⁸ та ін.

Отже, історія розвитку української адвокатури, діяльності провідних адвокатів – учасників суспільно-політичних процесів на західноукраїнських землях, поступово знаходить своє місце у вітчизняній історіографії, має тенденцію до розширення та поглиблення наукових досліджень.

Окрему історіографічну групу становлять праці, у яких безпосередньо чи опосередковано розглядаються питання діяльності окремих українських правників – представників Станиславщини, у загальногалицькому чи регіональному контекстах. Піонерами у сфері вивчення цієї проблематики стали відомі прикарпатські дослідники І.Андрухів та П.Арсенич. Першому належать праці⁴⁹, присвячені постаті К.Левицького, діяльності молодіжних громадських товариств у Галичині, де означувалася також робота ряду адвокатів Станиславщини. Відомою публікацією автора стала його стаття “Адвокатська доба” національного відродження” у спільному з П.Арсенечем виданні “Українські правники у національному відродженні Галичини: 1948–1939 рр.”. Саме І.Андрухів відновив у сучасній вітчизняній історіографії практику вживання відомого раніше терміну “адвокатська доба” для означення визначальності ролі українських правників у суспільно-політичному житті Галичини на початку ХХ ст.⁵⁰. Не менш плідно в царині дослідження місця представників правничих професій Станиславщини працював і відомий прикарпатський краєзнавець П.Арсенич. У названій спільній праці він підготував статтю “Українські правники: короткі біографічні нариси”⁵¹, у якій подав інформацію про 68 українських адвокатів, нотарів і суддів, 57 з яких мали безпосереднє відношення до Станиславщини.

Перу П.Арсенича належить пів десятка окремих видань із серії “Галицькі родини”⁵², у яких досліджуються родоводи відомих галицьких (станиславівських) родин Бурачинських, Заклинських, Озаркевичів, Окуневських, Шухевичів, з числа представників яких вийшли українські адвокати О.Бурачинський, П.Заклинський, Л.Озаркевич, Т.Окуневський, М.Шухевич, С.Шухевич та ін. Автор також підготував публікацію⁵³ про репресії більшовицького режиму в роки Другої світової війни, у якій прослідкував драматичну долю ряду адвокатів Станиславщини під час комуністичної окупації західноукраїнських земель у 1939–1941 рр.

Різними за жанром (наукові статті, розвідки, краєзнавчі матеріали) є історіографічні праці стосовно відомих представників правничих професій – уродженців чи мешканців Станиславщини. Найпопулярнішими з точки зору уваги сучасних дослідників фігурами адвокатського середовища залишаються такі особистості, як Л.Бачинський, Д.Вітовський, М.Лагодинський, К.Левицький, І.Макух, Т.Окуневський, І.Семанюк, К.Трильовський, А.Чайковський.

Діяльність та біографію відомого станиславівського адвоката Л.Бачинського окреслили у своїх публікаціях В.Бабій⁵⁴ та Ф.Погребенник⁵⁵. Відомий діяч стрілецького та військового руху Д.Вітовський теж належав до когорти правників – навчався на правничому факультеті Львівського університету, перед світовою війною працював конципієнтом (помічником) адвоката. Його постаті присвячене окреме дослідження івано-франківських науковців В.Великочого і Б.Гаврилів⁵⁶.

Стосовно життя і діяльності на території Станиславщини дялятинського адвоката М.Лагодинського варто виділити праці прикарпатського історика В.Клапчука⁵⁷. У них автор вказує на роль і місце М.Лагодинського в організації українського національно-політичного і культурного життя на Делятинщині, а також подає коротку характеристику роботи його помічників І.Семанюка та М.Козоріза, котрі у 1906-1914 роках проходили у канцелярії М.Лагодинського адвокатську практику. Долучився до вивчення життя й діяльності М.Лагодинського і молодий дослідник Ю.Яковлев, котрий присвятив його постаті розлогу аналітичну статтю. Його ж перу належить ще одна праця про відомого коломийського адвоката С.Даниловича та його участь у діяльності Української радикальної партії⁵⁸.

Останнім часом активно досліджують діяльність ще однієї знакової постаті – адвоката і політика І.Макуха із прикарпатського містечка Товмач (нині – Тлумач). Його життя стало об'єктом вивчення тлумачького краєзнавця М.Дземана, котрий підготував дві книги біографічного характеру про відомого земляка⁵⁹. Питання громадсько-політичної і правничої діяльності І.Макуха лягли в основу наукових студій тернопільського науковця Р.Кульчицького⁶⁰, підсумком чого стала успішно захищена дисертація.

Постаті найвідомішого серед українських правників уродженця Станиславівщини – визначного адвоката, державного і політичного діяча К.Левицького теж присвячено чимало праць. На особливу увагу заслуговує серія статей та монографічне видання київської дослідниці І.Василик⁶¹, у яких подана характеристика діяльності одного з чільних представників українського адвокатства та національно-політичного руху на рубежі XIX – початку XX століть, означено місце і роль діяча в політичній історії Східної Галичини, відображено складний драматичний життєвий шлях відомого адвоката і політика, проаналізовано різні аспекти його професійної діяльності. На прикладі К.Левицького автор показала вагомий внесок представників правничої професії в соціально-економічній та національно-культурній розвиток тогочасного українського суспільства. Присвятили К.Левицькому свої дослідження і уже згадувані Т.Андрусак та І.Андрухів, низка інших істориків і правників⁶².

Найвідоміший український адвокат і політичний діяч Городенківщини (нині Городенківський район) Т.Окуневський теж потрапив в поле зору сучасних науковців⁶³. В останні роки його діяльність активно вивчає львівська дослідниця В.Мельник, котра приурочила постаті адвоката низку наукових праць⁶⁴.

Чимало творів історичного, юридичного, літературознавчого характеру написано про снятинського адвоката і письменника І.Семанюка (літературний псевдонім Марко Черемшина). Список бібліографії про його діяльність достатньо значний і в радянський період⁶⁵, і у нинішній час⁶⁶. Та все ж саме правнича діяльність цієї неординарної постаті ще вимагає ґрунтовних наукових досліджень, як і адвокатська практика його доброго товариша і друга, літературного побратима Л.Мартовича, чиє життя і творчість в основному досліджують філологи⁶⁷.

Не згасає увага істориків і до найбільш колоритної та неординарної постаті серед правників Коломийщини, відомого очільника стрілецького руху, політика, громадського діяча, літератора К.Трильовського⁶⁸. Особливий пієтет до нього з боку коломиєських науковців та краєзнавців, котрі окрім видання друкованих праць “Січовому батькові”⁶⁹ організують науково-практичні конференції, присвячені йому та “Січам”⁷⁰.

Ще одним відомим правником і літератором, чиє життя упродовж півтора десятка років було пов'язано із станиславівською землею, став А.Чайковський. Він теж в когорті найбільш досліджуваних постатей Галичини першої половини XX століття науковцями різних наукових цехів: істориками, філологами, юристами⁷¹.

Уродженцями Станиславівської землі були також відомі правники О.Бурачинський, С.Витвицький, М.Лозинський, В.Охримович, С.Шухевич та ін., діяльність яких сьогодні перебуває у полі зору сучасних дослідників⁷². Ще ряд галицьких адвокатів – Є.Олесницький⁷³, Є.Петрушевич⁷⁴, Л.Ганкевич⁷⁵, своєю професійною і політичною роботою були пов'язані із прикарпатськими землями. Тож у публікаціях про них міститься інформація стосовно інших місцевих правників, що дає змогу розширити знання про діяльність багатьох представників української адвокатури вказаного періоду.

Різні відомості про станиславівських адвокатів зустрічаються у дослідженнях, присвячених тематичним питанням вітчизняної історії. У працях О.Рубльова⁷⁶ вказується про долю тих галицьких правників, котрі потрапили до СРСР і стали жертвами більшовицько-комуністичних репресій у 1920–1940-х роках. Життя, діяльність, побут, сімейне виховання і цінності адвокатів як представників української інтелігенції розглядаються у працях О.Ганусин, О.Дрогобицької, Н.Мисак⁷⁷, що відображають складову соціальної історії, історії повсякденності та культури.

Про участь адвокатів у громадському, соціально-економічному, культурно-просвітницькому житті прикарпатців міститься інформація у тематичних працях багатьох сучасних дослідників. Цікавими з точки зору інформативності є історико-краєзнавчі та культурно-етно-

графічні видання⁷⁸, у яких подано великий пласт інформації про життя і діяльність людей окресленого населеного пункту чи територіальної одиниці, фотографії і документи із місцевих музеїв та приватних колекцій документів. Не менш важливими є роботи історико-краєзнавчого характеру, матеріали наукових і краєзнавчих конференцій, де розглядаються діяльність тих чи інших діячів минулого на мікрорегіональному (місцевому) рівні.

Оцінюючи стан наукового вивчення проблеми становлення української адвокатури на західноукраїнських землях і, зокрема, діяльності вітчизняних адвокатів на території Станіславщини в кінці XIX – першій половині XX століття, слід відзначити стійку динаміку поглиблення зацікавленості науковцями і краєзнавцями даної проблематики. Водночас, слід констатувати, що більшість імен місцевих адвокатів та їх діяльність ще залишаються маловідомими навіть історикам. Тож вважаємо, що зростаюча увага до цієї теми дозволить поглибити рівень знань про життя українських правників, ліквідувати інформаційні лакуни про їхню діяльність.

1. Баран С. Шляхами нашого відродження / Степан Баран // Життя і Право. – 1934. – Ч. 1. – С. 18–19; Ганкевич Л. З діяльності Союзу Українських Адвокатів у Львові / Лев Ганкевич // Життя і Право. – 1928. – Ч. 1. – С. 60–63; Глушкевич М. Адвокат і суспільність / Маріян Глушкевич // Життя і Право. – 1928. – Ч. 1. – С. 21–28; його ж: Етичні завдання адвокатури / Маріян Глушкевич // Життя і Право. – 1929. – Ч. 4. – С. 38–44; Дністрянський С. Старі й нові шляхи в науці приватного права / Станіслав Дністрянський // Життя і Право. – 1929. – Ч. 4. – С. 7–22; Домбчевський Р. Організація української адвокатури / Роман Домбчевський // Життя і Право. – 1928. – Ч. 1. – С. 44–48; його ж: Перше десятиліття / Роман Домбчевський // Життя і Право. – 1938. – Ч. 1. – С. 1–5; Левицький К. В боротьбі за права рідної мови / Кость Левицький // Життя і Право. – 1932. – Ч. 2. – С. 36–38.
2. Волошин М. Тим, що відійшли від нас у боротьбі за право / М. Волошин // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів. – Львів : Вид-во САУ, 1934. – С. 74–108; Ганкевич Л. Десятиліття Союзу Українських Адвокатів / Лев Ганкевич // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 38–73; Дністрянський С. Українці – професори права / Станіслав Дністрянський, Володимир Старосольський // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 126–145; Домбчевський Р. За право мови / Роман Домбчевський // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 170–255; Левицький К. Первісна організація українських правників у Львові / Кость Левицький // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 9–12; Лициняк В. Українські адвокатські аплікати в Галичині / В. Лициняк // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 109–114; Надрага О. Товариство українсько-руських правників у Львові / Олександр Надрага // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 13–29; Старосольський В. Держава і право / Володимир Старосольський // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 146–159; Чубатий М. До історії адвокатури на Україні / Микола Чубатий // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів... – С. 30–37.
3. Левицький К. Великий зрив. До історії української державності від березня до листопада 1918 р. На підставі споминів / Кость Левицький. – Львів : Червона Калина, 1931. – 150 с.; його ж: Історія визвольних змагань українців з часу світової війни 1914–1918. / К. Левицький. – Друга часть. – Львів, 1929. – С. 289–496; Третя часть. – Львів, 1930. – 497–776.; його ж: Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. / К. Левицький. – Львів, 1926. – 736 с.; його ж: Українські політики: Сильветки наших давніх послів і політичних діячів 1907–1914. – Львів, 1937. – Ч. 2. – 165 с.
4. Волинець С. Передвісники творці листопадового чину. Західно-українські політичні і громадські діячі / С. Волинець. – Вінніпег : Тризуб, 1965. – 320 с.; Гуцуляк М. Перший листопад 1918 р. на західних землях України / Михайло Гуцуляк. – К. : Либідь, 1993. – 408 с.; Кузьма О. Листопадіві дні 1918 р. / Олекса Кузьма. – Львів : Червона Калина, 1931. – 448 с.; Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920 / Михайло Лозинський. – Відень, 1922. – 228 с.; Чубатий М. Державний лад на Західній Области Української Народньої Республіки / М. Чубатий. – Львів, 1921. – 40 с.; Ярославин С. Визвольна боротьба на Західно-Українських Землях у 1918–1923 роках / Сидір Ярославин. – Філадельфія, 1956. – 156 с.
5. Новосівський І. Українські правники в Румунії після 1918 р. / І. Новосівський // Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1955. – Кн. 1. – С. 65–75; Падох Я. З минулого української адвокатури // Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1963. – Кн. 2. – С. 131–148; Паньківський К. Організації українських правників у минулому // Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1955. – Кн. 1. – С. 55–58; Паньківський К. Сторінка з історії Союзу Українських Адвокатів й Української Адвокатури в Галичині // Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1963. – Кн. 2. – С. 188–197; Пацлавський В. Ювілейний вечір в честь д-ра Л. Ганкевича. //

- Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1963. – Кн. 2. – С. 232–234; Пацлавський В. Як я став “справжнім українським” адвокатом? // Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1955. – Кн. 1. – С. 99–103. Шипайло Я. Із моїх споминів // Правничий Вісник. – Нью-Йорк, 1955. – Кн. 1. – С. 95–99.
6. Историчні постаті Галичини ХІХ-ХХ ст. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1961. – 247 с.
 7. Андрусяк Т. Особливості розвитку української правової думки в Галичині в 19 ст. / Тарас Андрусяк // Вісник Львівського університету. Серія юридична, 1999. – Вип. 34. – С. 151–156; його ж: Кость Левицький: життя для рідного народу / Тарас Андрусяк // Вісник НТШ. – Львів, 2000. – Ч. 23. – С. 6–8; його ж: Правові погляди Андрія Чайковського / Т. Андрусяк // Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження. – Львів, 2002. – Т. 3. – С. 305–315; його ж: Правова тематика на сторінках календарів “Просвіти” : (австрійський період) / Тарас Андрусяк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. – 2010. – Вип. 19. – С. 165–177.
 8. Кульчицький В. Суд, прокуратура та адвокатура в складі Австро-Угорщини / В. Кульчицький, І. Бойко // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Правознавство. – 2001. – Вип. 125. – С. 22–25; Кульчицький В. Українська юриспруденція в персоналіях / В. С. Кульчицький, О. А. Вівчаренко, І. Й. Бойко. – Івано-Франківськ, 1995. – 38 с.
 9. Кобилецький М. Органи юстиції ЗУНР / М.Кобилецький // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН, Інститут українознавства ім. І.Крип’якевича. – Вип. 6 : Західно-Українська Народна Республіка: історія і традиції. – Львів, 2000. – С. 138–144.
 10. Петрів М. Союз Українських Адвокатів у Львові. Ч. 1 : Показчик видань / Михайло Петрів. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1998. – 55 с.; його ж: Сторінки історії адвокатури України : Союз Українських Адвокатів у Львові 1923–1940 рр. / Михайло Петрів // Адвокат. – К., 2002. – № 4/5. – С. 98–106.
 11. Петрів М. Й. Українські адвокати: державні, громадські, політичні та культурно-освітні діячі кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Кн. 1 / Михайло Петрів. – К. : Юстиніан, 2014. – 544 с.
 12. Гловацький І. Ю. Особливості розвитку інституту адвокатури на землях Східної Галичини і Буковини / Іван Гловацький // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип. 38. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 119–127; Гловацький І. Поняття “політичний злочин” та його види за законодавством Польщі у міжвоєнний період (1918–1939) // Вісник Львівського юридичного інституту. – Львів, 2005. – № 1. – С. 267–283; його ж: Права української мови в кримінальному судочинстві Другої Речі Посполитої 1918–1939 рр. // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип. 37. – Львів, 2002. – С. 184–191; його ж: Промови українських адвокатів Галичини на політичних судових процесах початку ХХ ст. : науково-практичний посібник / Іван Гловацький. – Львів : Львів. юрид. ін-т, 2004. – 283 с.; його ж: Українські адвокати у політичних судових процесах у Східній Галичині (1921–1939 рр.) / І.Ю.Гловацький. – Львів : Тріада плюс, 2003. – 348 с.
 13. Гловацький І. Ю. Українські адвокати Східної Галичини (кінець ХVІІІ – 30-ті роки ХХ ст.) / І. Ю. Гловацький, В. І. Гловацький. – Львів : Тріада плюс, 2004. – 112 с.
 14. Гловацький І. Адвокатура Галичини: історія, розвиток, правовий статус (1772–1939) / Іван Гловацький. – Варшава, 2012. – 880 с.
 15. Бойчук А. Ю. Інститут адвокатури в Галичині другої половини ХІХ – початку ХХ століття : іст.-прав. дослідж. / А. Ю. Бойчук ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Одес. нац. морський ун-т. – Одеса : Фенікс, 2012. – 150 с.
 16. Історія адвокатури України. Ч. 1 / Т. В. Варфоломеева, О. Д. Святоцький, В. С. Кульчицький та ін. Спілка адвокатів України. – 2-е вид., переробл. і доп. – К. : СДМ-Студіо, 2002. – 285 с.; Історія адвокатури України / за ред. Т. В. Варфоломеевої, О. Д. Святоцького. – К., 1992. – 120 с.; Святоцький О. Д. Адвокатура України : навч. посібник / О. Д. Святоцький, М. М. Михеєнко. – К. : Ін Юре, 1997. – 222 с.; Адвокатура України : навчальний посібник : у 2 кн. / за ред. С. Я. Фурси. – К. : Видавель Фурса С. Я., 2007. – Кн. 1. – 940 с.
 17. Василик І. Адвокатура еліта Східної Галичини у становленні української державності / Ірина Василик // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Українознавство. – 2010. – Вип. 14. – С. 217–222; її ж Особливості формування української юридичної еліти Східної Галичини в кінці ХІХ – на початку ХХ століття / Ірина Василик // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Українознавство. – 2012. – Вип. 16. – С. 39–43.
 18. Мисак Н. Галицькі адвокати наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття: національна ідентифікація і професійна діяльність / Наталія Мисак // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Вип. 5 : Ювілейний збірник на пошану Олександра Колянчука / відп. ред. Микола Литвин. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2012. – С. 26–37; її ж: Українські нотаріуси в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття : соціально-професійна характеристика / Н. Ф. Мисак // Інтелігенція і влада. Вип. 32. – Одеса, 2015. – С. 71–84; її ж: Формування української

- інтелігенції в Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. / Наталія Мисак // Україна соборна : зб. наук. статей. – К., 2005. – Вип. 2, ч. II. – С. 235–246.
19. Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу. – К. ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 153 с.; Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – 380 с.; Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 2 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2016. – 556 с.
 20. Андрусяк Т. Г. Адвокати та їх роль у розвитку української правової думки / Т. Г. Андрусяк / Адвокатура України: історія та сучасність : матеріали Всеукраїнського круглого столу. – К. ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 14–18.
 21. Аркуша О. Г. Соціально-професійна група українських адвокатів у Галичині другої половини XIX – початку XX століття: методологія і контексти досліджень / О. Г. Аркуша / Адвокатура України: історія та сучасність : матеріали Всеукраїнського круглого столу. – К. ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 63–68.
 22. Ганусин О. Б. Становище українського адвоката у Галичині на зламі XIX–XX ст.: фахові та життєві пріоритети / О. Б. Ганусин / Адвокатура України: історія та сучасність : матеріали Всеукраїнського круглого столу. – К. ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 74–78; її ж: Український адвокат в Галичині на зламі XIX–XX століть: між ідеєю “служіння народу” та “приватною сферою” / О. Б. Ганусин / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 75–109.
 23. Лазурко О. Б. “Союз українських адвокатів” як приклад адвокатської самоорганізації (1923–1940 рр.) / О. Б. Лазурко / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 280–318.
 24. Мельник В. М. Адвокатська та громадсько-політична діяльність Теофіла Окуневського / В. М. Мельник / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 201–211.
 25. Никифорак М. В. Адвокатура Буковини за Австрії (1781–1918 рр.) / М. В. Никифорак / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 67–74.
 26. Салук В. Б. Громадсько-політична діяльність галицьких адвокатів-народовців кінця XIX – початку XX століття (на прикладі Володимира Лучаковського і Євгена Олесницького) / В. Б. Салук / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 158–200.
 27. Семенюк І. Я. Українські адвокати у політичних судових процесах над членами УВО-ОУН / І. Я. Семенюк / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 319–328.
 28. Скальський В. В. Адвокати в період Української революції (1917–1921 рр.) / В. В. Скальський / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 253–268.
 29. Аркуша О. Український національно-політичний рух у Галичині наприкінці 80-х років XIX ст. / Олена Аркуша // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 1997. – Вип. 3–4. – С. 118–140; її ж: Парламентська традиція галицьких українців у другій половині XIX – на початку XX ст. / Олена Аркуша // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2000. – Вип. 6. – С. 68–90.
 30. Плекан Ю. Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту і Галицького сейму(кінець XIX – початок XX ст.) / Юрій Плекан. – Івано-Франківськ : Видавець Третяк І.Я., 2008. – 204 с.
 31. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму. – Львів : Тріада плюс, 2010. – 228 с.; його ж: Українська фракція Галицького крайового сейму 1861–1901 : (нарис з історії українського парламентаризму) / Ігор Чорновол. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 288 с.
 32. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія в Галичині. Нарис історії (1899–1918) / Олег Жерноклеєв. – К. : Основні цінності, 2000. – 168 с.; Жерноклеєв О. С. Лідери західноукраїнської соціал-демократії. Політичні біографії / О. С. Жерноклеєв, І. Я. Райківський. – К. : Основні цінності, 2004. – 283 с.
 33. Кугутяк М. Історія Української націонал-демократії. 1918–1919. Т. 1 / Микола Кугутяк. – К. ; Івано-Франківськ : Плай, 2002. – 535 с.; його ж: Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / Микола Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.

34. Зашкільняк Л. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів / Л. О.Зашкільняк, М. Г. Крикун. – Львів : Львів. нац. ун-т імені Івана Франка, 2002. – 752 с.
35. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.) / О. Реєнт. – К. : Інститут історії України НАН України, 2003. – 344 с.
36. Сухий О. Галичина: між Сходом і Заходом (нариси історії XIX – початку XX ст.) / Олексій Сухий. – Львів : ЛУ, 1999. – 227 с.; його ж: Національна ідея в програмах та діяльності українських політичних організацій Галичини (кінець XIX – початок XX ст.) / Олексій Сухий. – Львів : Каменяр, 1998. – 132 с.
37. Трофим'як Б. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (з початку 30-х років XIX ст. до 1939 р.) / Б. Трофим'як. – К., 1997. – 418 с.
38. Гуйванюк М. Р. Січовий рух у Галичині й Буковині (1900–1914 рр.) / М. Р. Гуйванюк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 254 с.
39. Лазарович М. В. Культурно-просвітницька діяльність Українських Січових Стрільців у роки Першої світової війни / М. В. Лазарович. – Тернопіль : Тайп, 2003. – 114 с.; його ж: Українські Січові Стрільці: національно-політична та культурно-просвітницька діяльність / М. В. Лазарович. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 202 с.
40. Патер І. Союз визволення України: проблеми державності і соборності / Іван Патер. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2000. – 346 с.
41. Карпенко О. Ю. З історії Західно-Української Народної Республіки : (До 85-річчя з дня народження професора О. Ю. Карпенка) / О. Ю. Карпенко ; за заг. ред. М. Кугутяка. – Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2006. – 494 с.
42. Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. – 368 с.; Литвин М. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. / М. Литвин. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, Ін-т Східно-Центральної Європи, 1998. – 488 с.
43. Макарчук С. Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР / Степан Макарчук. – Львів : Світ, 1997. – 182 с.
44. Павлишин О. Закордонна група Української Національної Ради (1919–1923 рр.) / Олег Павлишин / Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис : до 95-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. – 2014. – Ч. 25–26. – С. 57–65; його ж: Організація цивільної влади ЗУНР у повітах Галичини (листопад – грудень 1918 року) / Олег Павлишин // Україна модерна. – Львів, 1999. – Ч. 2–3. – С. 132–193; його ж: Соціально-політичний портрет українського проводу Галичини й Буковини в революції 1918–1919 рр. / Олег Павлишин // Україна модерна. – Львів, 2000. – Ч. 4–5. – С. 187–245.
45. Тищик Б. Й. Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923): історія держави і права / Б. Й. Тищик. – Львів : Тріада Плюс, 2004. – 392 с.
46. Західно-Українська Народна Республіка. Ілюстрована історія. – Львів ; Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2008. – 524 с.; Західно-Українська Народна республіка 1918–1923. Історія / кер. авт. колект. О. Ю. Карпенко. – Івано-Франківськ : Сіверсія, 2001. – 628 с.; Західно-Українська Народна республіка 1918–1923. Уряди. Постаті / Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України; голов. ред. Ярослав Ісаєвич ; упоряд.: Микола Литвин, Іван Патер, Ігор Соляр. – Львів, 2009. – 350 с.
47. Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис : До 95-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. – 2014. – Ч. 25–26. – 40 с.; Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича. – Вип. 6: Західно-Українська Народна Республіка: історія і традиції. – Львів, 2000; Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип.18 : Західно-Українська Народна Республіка : до 90-річчя утворення / НАН України, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича ; гол. редкол. Ярослав Ісаєвич ; упоряд. Микола Литвин, Іван Патер, Ігор Соляр. – Львів, 2009. – 724 с.
48. Зайцев О. Представники українських політичних партій Західної України у парламенті Польщі / Олександр Зайцев // Український історичний журнал. – 1993. – № 1. – С. 72–84; його ж: Українська Народна Трудова партія / Олександр Зайцев // Україна модерна. – Львів : Критика, 2002. – Ч. 7. – С. 69–90; Міщук М. Українська радикальна партія – Українська соціалістично-радикальна партія: ідеологія, організація, політика (1918–1939 рр.) : монографія / Маряна Міщук. – Івано-Франківськ : НАІР, 2016. – 192 с.; Райківський І. Українська соціал-демократична партія (1928–1939 рр.). – Івано-Франківськ, 1995. – 67 с.; Соляр І. Консолідаційні процеси національно-державницьких сил Західної України (1923–1928) / І. Соляр. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010. – 150 с.; його ж: Українське національно-демократичне об'єднання: перший період діяльності (1925–1928) / І. Соляр. – Львів : НАН України, Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича, 1995. – 70 с.; Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині : (остання третина XIX – початок XX ст.) / Борис Савчук. – Івано-Франківськ : Плай, 1999. – 115 с.

49. Андрухів І. Кость Левицький: політик, громадський діяч, правник (1859–1941) : [монографія] / І. Андрухів, С. Сворака, В. Ковалик. – Надвірна : Надвірнянська друкарня, 2009. – 104 с. Андрухів І. Кость Левицький: сторінки життя / Ігор Андрухів. – Івано-Франківськ, 1995. – 46 с.; його ж: Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр. : (короткий історичний нарис) / Ігор Андрухів. – Івано-Франківськ, 1995. – 73 с.
50. Андрухів І. “Адвокатська доба” національного відродження / І.Андрухів, П.Арсенич // Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 3–24; його ж: Адвокатська доба національного відродження в Галичині // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 1999. – № 4. – С. 19–23.
51. Арсенич П. Українські правники: короткі біографічні нариси / Андрухів І. “Адвокатська доба” національного відродження // Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848–1939 рр. / І. Андрухів, П. Арсенич. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 25–70.
52. Арсенич П. Рід Шухевичів / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2005. – 264 с.; його ж: Родина Заклинських / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ, 1998. – 56 с.; його ж: Родина Озаркевичів / Петро Арсенич. – Коломия : Вік, 1998. – 96 с.; його ж: Священний рід Бурачинських / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2004. – 192 с.
53. Арсенич П. Галичани – жертви більшовицьких репресій / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ : Лілея, Нова Зоря, 2006. – 72 с.
54. Бабій В. Левко Бачинський / Василь Бабій. – Івано-Франківськ, 2002. – 85 с.
55. Погребенник Ф. Левко Бачинський / Федір Погребенник. – Коломия, 1994. – 30 с.; його ж: Левко Бачинський (1872–1930) : біобіліографічний нарис про видатного політичного і громадсько-культурного діяча / Федір Погребенник ; за ред. В. О. Кононенка. – К. : НПБ України, 1997. – 30 с.
56. Великочий В. Дмитро Вітовський (1887–1919). Документальний нарис / Володимир Великочий, Богдан Гаврилів. – Івано-Франківськ, 1996. – 75 с.
57. Клапчук В. Микола Лагодинський – визначна постать ЗУНР: життєвий і політичний шлях / Володимир Клапчук // Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис : До 95-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. – 2014. – Ч. 25–26. – С. 152–157; Клапчук В. М. Делятинщина : історико-географічне дослідження / В. М. Клапчук, М. М. Клапчук. – Делятин ; Івано-Франківськ : Фоліант, 2007. – 584 с.; Клапчук М. М. Історико-тєографічний нарис Делятинщини : (від найдавніших часів до 1939 року) / Клапчук М. М., Клапчук В. М. – Делятин, 2000. – 120 с.
58. Яковлев Ю. Діяльність Миколи Лагодинського в Українській радикальній партії / Юрій Яковлев // Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис : До 95-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. – 2014. – Ч. 25–26. – С. 72–88; його ж: Діяльність Северина Даниловича в РУРП у 1890-х рр. / Ю.Яковлев // Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – 2013. – Вип. 676–677. – С. 88–97.
59. Дзєман М. Іван Макух, адвокат із Товмача – міністр ЗУНР / Михайло Дзєман. – Тлумач : РВК “Злагода”, 2010. – 180 с.; Дзєман М. Іван Макух. Повернення із забуття / Михайло Дзєман, Роман Рибчин. – Івано-Франківськ : Ділова Івано-Франківщина, 2014. – 592 с.
60. Кульчицький Р. В. Основні напрями державотворчої діяльності І. Макуха в період ЗУНР / Р. В. Кульчицький // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність Вип.18 : Західно-Українська Народна Республіка : до 90-річчя утворення / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; гол. редкол. Ярослав Ісаєвич ; упоряд. Микола Литвин, Іван Патер, Ігор Соляр. – Львів, 2009. – С. 521–529.; його ж: Політико-правова діяльність І. Макуха / Р. Кульчицький // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія. – Тернопіль, 2009. – Вип. 3. – С. 87–94; його ж: Посольська діяльність Івана Макуха (1908–1914) / Р. В. Кульчицький // Схід. – 2008. – № 5 (89). – С. 33–38.
61. Василик І. Б. Кость Левицький: від адвоката до прем'єра ЗУНР : монографія / І. Б. Василик. – К. : Експрес-Поліграф, 2010. – 176 с.
62. Андрусак Т. Кость Левицький: життя для рідного народу / Тарас Андрусак // Вісник НТШ. – Львів, 2000. – Ч. 23. – С. 6–8; Загурський О. Кость Левицький – відомий адвокат Галичини / Олександр Загурський // Тисмениця в минулому та сучасному: історія, економіка і культура : матеріали наукової краєзнавчої конференції, присвяченої 950-річчю заснування м. Тисмениці, 18 травня 2012 / Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – С. 87–89 ; Райківський І. Уродженець Тисмениці Кость Левицький – видатний український діяч / Ігор Райківський // Тисмениця в минулому та сучасному: історія, економіка і культура : матеріали наукової краєзнавчої конференції, присвяченої 950-річчю заснування м. Тисмениці, 18 травня 2012 / Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – С. 45–53.
63. Визначні постаті України: Андрій Чайковський та Теофіл Окуневський : (до 150-річчя від дня народження) : [зб. наук. пр.] / упоряд.: Б. Якимович, Н. Кобрин, В. Мельник ; НАН України, Ін-т

- українознав. ім. І. Крип'якевича, Акад. сухопут. війск ім. гетьмана П. Сагайдачного, Наук. фундація А. Чайковського. – Львів : Афіша, 2010. – 325 с.; Баран З. Маловідомий епізод з історії українсько-угорських відносин (Місія Теофіла Окуневського до Угорщини на початку 1919 року) / Зоя Баран // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. – 1997. – Т. 233. – С. 469–481; Горак Р. Сага родини Окуневських / Роман Горак // Ямгорів : Літературно-краснзнавчий і мистецький альманах. – Городенка, 1997. – № 9–10. – С. 48–53; Чорновол І. Дуелі у Львові. Теофіл Окуневський contra Томислав Розвадовський / Ігор Чорновол / Львів : місто, суспільство, культура. Т. 3 : Спеціальний випуск Вісника Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1999. – С. 348–351.
64. Мельник В. М. Адвокатська та громадсько-політична діяльність Теофіла Окуневського / В. М. Мельник / Адвокатура України : забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 1 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2014. – С. 201–211; її ж: Діяльність Теофіла та Ярослава Окуневських у віденській “Січі” / Віра Мельник // Схід. – 2009. – № 9 (100). – Грудень. – С. 50–54; її ж: Теофіл Окуневський та його юридична практика / В. Мельник // Схід. – 2011. – № 7 (114). – С. 129–132; її ж: Теофіл Окуневський – посол до Галицького сейму (1889–1900 рр.) / В. Мельник // Вісник Національного університету “Львівська Політехніка”. Серія : Держава та армія. – 2010. – № 67. – С. 51–57.
65. Гнідан О. Марко Черемшина Нарис життя і творчості / О. Д. Гнідан. – К. : Дніпр, 1985. – 167 с.; Засенко О. Виданий письменник-демократ / Олекса Засенко // Черемшина М. Твори : у 2 т. / Марко Черемшина. – К. : Наукова думка, 1974. – Т. 1. – С. 5–30; її ж: Марко Черемшини: життя і творчість / О. Є. Засенко. – К. : Дніпро, 1974. – 254 с.; Семанюк Н. В. Співець Гуцульщини. Спогади про Марка Черемшину / Н. В. Семанюк. – Ужгород : Карпати, 1974. – 119 с.
66. Гуйванюк М. Марко Черемшина: невідоме і призабуте : наукові розвідки, републікації, документи / Микола Гуйванюк. – Снятин : Прут Принт, 2007. – 107 с.; Погребенник Ф. Марко Черемшина у Відні / Ф. Погребенник // Українська мова і література. – 1999. – Ч. 2.
67. Піхманець Р. Із покутської книги буття : засади художнього мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини і Леся Мартовича : монографія / Роман Піхманець. – К. : Темпора, 2012. – 580 с.
68. Андрусяк Т. Правові погляди Кирила Трильовського / Тарас Андрусяк // Вісник Львівського університету. Серія: юридична. – 2000. – Вип. 35. – С. 121–130; Арсенич П. Засновник “Січі” Кирило Трильовський / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 76 с.; Бойчук Л. Парламентська діяльність Кирила Трильовського (1907–1918) рр. / Леся Бойчук // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 2012. – Вип. 22. – С. 166–173; Павлишин О. Кирило Трильовський : біографічний нарис / Олег Павлишин // Трильовський К. З мого життя. – К. ; Едмонтон ; Торонто : Таксон, 1999. – С. 5–18.
69. Петрів М. Січовий батько. Штрихи до портрета Кирила Трильовського / Михайло Петрів, Микола Гуйванюк, Валерій Ковтун, Микола Савчук. – Коломия : Вік, 2012. – 64 с.
70. Кирило Трильовський і січовий рух / Матеріали наукової конференції “Кирило Трильовський і січовий рух”, приуроченої 150-річчю від дня народження Кирила Трильовського та 100-річчю створення Легіону Українських Січових Стрільців, (Коломия, 6 травня 2014 р.),. – Коломия : Вік, 2014. – 256 с.; Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття / Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007 р. / за ред. І. Монолатія. – Коломия : Вік, 2007. – 312 с.
71. Андрусяк Т. Правові погляди Андрія Чайковського / Тарас Андрусяк // Андрій Чайковський. Спогади. Листи. Дослідження. – Львів, 2002. – Т. 3. – С. 305–315.; Седляр О. Андрій Чайковський: формування світогляду і громадська діяльність : (70-ті рр. ХІХ ст. – 1914 р.) / Олександр Седляр // Наукові зошити історичного факультету : зб. наук. праць / Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2005. – Вип. 7. – С. 176–190.; Тищик Б. Андрій Чайковський – відомий випускник юридичного факультету Львівського університету / Богдан Тищик // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Львів, 2011. – Вип. 53. – С. 80–92.
72. Степан Витвицький – президент Української Народної Республіки в екзилі. – Дрогобич : Коло, 2004. – 16 с.; Швед О. Степан Витвицький – громадсько-політична діяльність / Ольга Швед. – Львів : Астролябія, 2010. – 180 с.; її ж: Громадсько-політична діяльність Степана Витвицького у роки національно-визвольних змагань (1918–1923) / Ольга Швед // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18 : Західно-Українська Народна Республіка : до 90-річчя утворення / НАН України Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича ; гол. редкол. Ярослав Ісаєвич ; упоряд. Микола Литвин, Іван Патер, Ігор Соляр. – Львів, 2009. – С. 564–570; її ж: Степан Витвицький у національно-визвольному русі першої половини ХХ ст. / Ольга Швед // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краснзнавчий часопис. – 2009. – Ч. 15–16. – С. 202–208; Сухий О. Михайло

- Лозинський : Вчений, громадський діяч, політик: Наукова розвідка / Олексій Сухий. – Львів, 1995. – 31 с.; Розиграєв О. В. Степан Шухевич – адвокат, військовий, суддя (штрихи до історичного портрета) / О. В. Розиграєв / Адвокатура України: забуте і невідоме. Серія “Нариси з історії адвокатури України”. Вип. 2 / за ред. І. Б. Василик. – К. : КВІЦ, 2016. – С. 445–473.
73. Аркуша О. “Найсильніший інтелект з-поміж політичних діячів Галицької України”: громадсько-політична біографія Євгена Олесницького / Олена Аркуша // Олесницький Є. Сторінки з мого життя / Олесницький Є. ; упоряд.: М. М. Мудрий, Б. О. Савчик ; авт. вступ. статті О.Г.Аркуша ; авт. прим. та комент. М. М. Мудрий. – Львів : Медицина і право, 2006. – С. 15–49.
74. Киричук Ю. Євген Петрушевич як громадсько-політичний діяч / Юрій Киричук // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 1992. – Вип. 28. – С. 67–72; Павлишин О. Євген Петрушевич (1863–1940) : ілюстрований біографічний нарис / Олег Павлишин. – Л. : Манускрипт-Львів, 2013. – 398 с.; Райківський І. Євген Петрушевич в оцінці галицьких соціал-демократів (1918–1920 рр.) // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2014. – № 25–26. – С. 114–126.;
75. Жерноклеєв О. С. Лідери західноукраїнської соціал-демократії : Політичні біографії / О. С. Жерноклеєв, І. Я. Райківський. – К. : Основні цінності, 2004. – 283 с.; Райківський І. Я. Політичний портрет Левка Ганкевича // Вісник Прикарпатського університету. Історія / І. Я. Райківський, О. С. Жерноклеєв. – Івано-Франківськ, 2004. – Вип. VIII. – С. 9–29.
76. Рубльов О. С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). – К. : Ін-т історії України НАН України, 2004. – 648 с.; Рубльов О. С. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції / О. С. Рубльов, Ю. А. Черченко. – К. : Наукова думка, 1994. – 350 с.
77. Ганусин О. Повсякденне життя української інтелігенції Галичини у другій половині XIX – на початку XX століття у світлі джерел та історіографічних інтерпретацій / Олена Ганусин // Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технологій. – 2014. – Вип. 8. – С. 220–230; Дрогобицька О. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.) / О. Дрогобицька. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. – 540 с.; Мисак Н. Формування української інтелігенції в Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. / Наталія Мисак // Україна соборна : зб. наук. статей. – К., 2005. – Вип. 2, ч. II. – С. 235–246.
78. Історія Івано-Франківська в XX–XXI ст. : До 350-річчя міста Івана Франка : колективна монографія. – Івано-Франківськ, 2012. – 336 с.; Покуття : історико-етнографічний нарис. – Л. : Манускрипт-Львів, 2010. – 456 с.; Прикарпаття – спадщина віків. Пам’ятки природи, історії культури, етнографії : Історико-культурне видання. – Львів : Манускрипт-Львів, 2006. – 567 с.; Станіславів – Станіслав – Івано-Франківськ : (до 350-річчя Івано-Франківськ) : монографія. – Івано-Франківськ ; Львів ; К. : Манускрипт-Львів, 2012. – 583 с.; Стефаниківський край Черемошу й Пруту... Снятинщина : Історико-етнографічний нарис / кер. авт. кол., головн. ред. А. Королько. – Снятин ; Івано-Франківськ ; Львів : Манускрипт-Львів, 2014. – 732 с.

Рассмотрено состояние и основные направления изучения вопроса развития украинской адвокатуры на западно-украинских землях в конце XIX – первой половине XX века. Анализируется исходная историографическая база, определены главные достижения современных отечественных исследователей по данной проблематике. Сосредоточено внимание на изданиях и публикациях, которые отображают профессиональную и общественную деятельность украинских адвокатов на территории Станиславовщины (современной Ивано-Франковской области), а также известных украинских юристов – уроженцев этой земли, которые жили и работали вне малой родины.

Ключевые слова: адвокат, общественно-политический деятель, национально-политическое движение, юрист, Восточная Галиция, Станиславовщина

The work deals with the state and key approaches to the study of the issue which concerns the development of the Ukrainian advocacy on the western Ukrainian territory in the end of XIXth –first half of the XXth centuries. It analyses available historiographical sources, highlights main achievements of the modern Ukrainian scientists and researchers, who are interested in the problem presented. The greatest attention is concentrated on the description of activities of Ukrainian lawyers, who were professionally and socially active on the territory of the Stanislaviv region (today Ivano-Frankivsk region), as well as on the personalities of famous Ukrainian lawyers, who were born there, but who did not live and work there.

Keywords: lawyer, social-political activity, national-political movement, Eastern Galychyna, Stanislaviv region.